

Næss, Fiona J. Dowling (1998): *Tales of Norwegian Physical Education Teachers: A Life History Analysis*, The Norwegian University of Sport and Physical Education.

Anmeldt af Sine Agergaard, etnograf og ph.d. stipendiat, Center for Kulturforskning, Aarhus Universitet.

Fiona Næss er englænder og uddannet i Physical Education fra Loughborough University. Et giftermål har imidlertid bragt hende til Norge, hvor hun har arbejdet tre år som idrætslærer ved forskellige ungdomsuddannelser. Det tværkulturelle har tilsyneladende skærpet hendes interesse for specifikke problemfelter ved at være idrætslærer i Norge. Hun viger nemlig ikke tilbage fra ved ph.d.-afhandlingen at tage udgangspunkt i egne oplevelser.

Det er en indsigt i aktuelle problemer som idrætslærer, der forsøges behandlet i projektet (ibid: 4). Fiona nævner blandt andet en reform for idrætslærere i Norge fra 1994, hvilket fører hende frem til spørgsmålene: 'Hvordan idrætslærere tilpasser sig de nye arbejdsvilkår?' og 'Hvordan disse forandringer påvirker deres karriere; både på arbejdet og i deres private liv?' Det tredje spørgsmål lyder i forlængelse heraf: 'Fører det til at lærere gen-fortolker deres arbejde og karrieremæssige mål' (ibid: 18).

Før Fionas svar står lysende klare, vil jeg tage læseren med gennem en resumé af afhandlingen. Som allerede antydnet præsenterer kapitel 1 personen, projektet samt baggrunden for forskningsspørgsmålene. I stedet for et trivielt, obligatorisk review-kapitel stiller Fiona direkte spørgsmål f.eks: 'Hvad ved vi om at være idrætslærer i Norge'. Samtidigt definerer hun sin tilgang som livshistorieanalyse (med inspiration fra bl.a. Professor Andrew Sparkes). Argumentet er, at hun dermed kan analysere individuelle læreres erfaringer i en social og historisk kontekst (ibid: 12).

Dernæst følger det uundværlige kapitel om forskningsbiografi og metodologi. Indledningsvis betror Fiona os, at hun er 'skabspositivist' (ibid: 23), idet hun på den ene side ved, at det er centralt at anerkende forskerens rolle, men på den anden side helst ville holde sig selv uden for teksten. En af deloverskrifterne lyder; 'om paradigmer og all that jazz' (ibid: 26). Her sammenlignes forskningsbiografien med det at lære at udtrykke sig inden for et jazzmiljø. Derefter følger et væld af velartikulerede udtryk; om valg af den interpretive tilgang, om dataindsamlingsteknik (specielt via kvalitative, reflekterende interviews), om informanter (6 kvinder og 3 mænd, som er udvalgt fra uformelle netværk), og om den kontinuerlige proces med dataanalyse og fortolkning.

Problemet er nemlig, hvordan man overhovedet kan 'skrive om andres liv'. Fra et generelt uddrag af repræsentationsdebatten går Fiona mere specifikt ned i at vise hendes 'lists of potentially useful criteria' (ibid: 74). Dermed får vi nogle meget præcise iagttagelser, der kobler generelle metodologiske problemer til dette ph.d.-projekt. Det lader til, at Fiona har forsøgt at finde nye veje omkring problemet. Således er afhandlingen konstrueret omkring, hvad Fiona

kalder en 'etnografisk fiktion' (ibid: 68), hvor informanter (og hun selv) taler sammen som ved et seminar.

I kapitel 3 får vi præsenteret informanterne en for en, mens de snakker om deres fælles udgangspunkt og erfaringer med at være idrætslærer i Norge. Figur 1 danner oversigt over informanternes baner frem til at undervise i idræt, mens teksten generelt vægter de multiple erfaringer og de mange prøvelser for at finde sig til rette som idrætslærer. Disse foregår overvejende via 'trial and error' for nystartede idrætslærere (ibid: 120).

Gennem kapitel 4 bliver Fionas fortolkninger af det foregående mere tydelige. Her kommer det frem, at beslutningen om at undervise ofte bygger på en kærlighed til idrætten frem for en bevidst stillingtagen (ibid: 130). Desuden beskrives, at den formelle idrætslæreruddannelse kun har lille indflydelse for læreren. Fiona reflekterer over, hvilken type uddannelse idrætslæreren så har modtaget. Her finder hun, at det har at gøre med værdier, færdigheder og viden, der opfattes som passende for at undervise idræt (ibid: 134). Det belyser hun historisk i forhold til en generel udvikling af det norske skolesystem og af den specifikke idrætsuddannelsesinstitution (NIH).

Ved det næste kapitel ryger vi tilbage i seminarformen, hvor fire informanter taler om deres erfaringer i idrætslærerverdenen. Derefter reflekteres i kapitel 6 med genfortællinger forbundet til de enkeltes biografier (ibid: 195). Den første informant præsenteres som frivillig 'vocationally committed'. En kvinde, der arbejder på græsrodsniveau med unge, således at fysisk aktivitet er midlet til at opnå sociale mål (ibid: 198). Den anden informant, en mand, er 'professionally committed'. Han udvælger selektivt aspekter til sin undervisning blandt andet nævnes eliteorienterede værdier fra 'coaching' (ibid: 210). Ved fortolkningen af henholdsvis kvindens og mandens historier bliver køns- og magtproblematikker anvendt som forklaringer. Fiona ser en dobbelt marginalisering ved at være kvinde og have lav status som idrætslærer, selv om informanten ikke er bevidst derom (ibid: 205). Den tredje fortælling bliver præsenteret som meget lig Fionas egne problemer med at kombinere arbejdet med det at være en ung mor. En kvinde er også den fjerde informant, som har foretaget et 'drop-out' fra idrætslærerprofessionen, hvilket har skabt kaos mellem hendes indre og idrætslærerrollen (ibid: 244). Fiona bruger stærke ord om at være fastlåst som idrætslærer, hvilket dog bliver nuanceret senere. Kapitel 7 handler nemlig om den fysiske krop som kompetence- og identitetsgivende for idrætslærere.

Der er ikke noget kapitel, som opsummerer i konklusioner. Til gengæld tydeliggør det sidste afsnit; 'Refleksioner' relevante overvejelser. Her kommer det frem, at hvis Fiona skulle gøre projektet om igen, ville hun vælge en mere kritisk fortolkende tilgang. Specifikt overvejer hun en kooperativ fremstillingsform, så det bliver lærerne selv, der genfortæller. Desuden diskuteres de etiske dilemmaer, Fiona har bragt sig i ved at skrive på vegne af idrætslærerne.

Ved afslutningen lyder spørgsmålet for projektet: 'Hvad har vi lært om idrætslæreres liv og karriere?' (jf. de tre spørgsmål nævnt indledningsvis). Fiona mener, idrætslærernes erfaringer er et resultat af 'dialektiske processer mellem individer og den historiske, socio-økonomiske

kontekst' (ibid: 293). Forandringerne besvares af en diversitet ved karrierer inden for idræt, som reflekterer lærerens interesse og sociale position. En informant nævner, at det at genfortælle sin historie for Fiona har åbnet hendes forståelse af situationen (ibid: 242). I tråd hermed anbefaler Fiona mere forskning af og om idrætslærere i Norge. Ydermere opfordrer hun til, at forskningen får politiske implikationer.

Afhandlingen viser et tema, der er sparsomt behandlet i nordisk idrætsforskning. Bogen kan desuden anbefales, hvis man har interesse for en fortolkningsmæssig tilgang og vil beskæftige sig med livshistorieanalyse. Specielt når Fionas fortolkninger af idrætslæreres karrierer bliver eksplicitte i forhold til de metodologiske problemer, bliver det interessant læsning. De analytiske pointer virker overbevisende ved forståelsen for den enkelte informant, der fremstår i modsætning til det samfundsmæssige niveau.

Min kritik kommer nemlig til at handle om den mangelfulde kontekstualisering som følge af, at fokus er på individets fortællinger og fortolkerens refleksioner om disse. Fiona mener, at livshistorieanalyse bringer forståelse for både micro- og macrosocialisering (ibid: 147), men hvilket macroniveau bevæger vi os på? Den historiske baggrund og aktuelle situation for idrætslærere i Norge bliver ganske vist beskrevet indledningsvis, men undervejs i fortolkninger af de enkeltes livshistorier savnes en forståelse for, hvordan eksempelvis familie, arbejdsplads og forskellige idrætsmiljøer tilsyneladende spiller en stor rolle i konstruktionen af fortællingerne. Det ville være interessant, hvis interviewudsagnene blev analyseret i sammenhæng med disse lokale praksissammenhænge.

Med hensyn til de metodologiske overvejelser befinder Fiona sig i et spændingsfelt. Hun forsøger at inddrage sine egne oplevelser på linje med lærerens subjektive erfaringer af blandt andet at være kvindelig idrætslærer. Det bevirker dog en 'fiktiv' blanding af emic og etic fortællinger, som ikke bliver tilstrækkelig ekspliciteret i det deskriptive og analytiske arbejde. Fiona bliver en anelse udspekuleret på vegne af sine informanter.

De analytiske pointer, som er gennemgående, handler om marginalisering og lav status for idrætslærere. Det virker dog til tider, som om denne fortolkning bliver lagt nedover empirien. Med andre ord, de relationer der drages mellem micro- og macroniveauer bygger tilsyneladende på antagelser om, at den sidstnævnte er en overordnet, undertrykkende kraft. Et noget mere håndgribeligt analytisk perspektiv præsenterer Fiona i kapitel 7, hvor den afgørende inspiration er at hente. Her bliver kroppen placeret som en central størrelse til både at analysere micro- og macroperspektiver om lærerlivet. Eksempelvis bringer det aspekter frem om kroppens fysiske forfald med den stigende alder som idrætslærer og om forandringer i den sociale identitet forbundet dertil. Med denne tematiske udvikling af analyserne giver ph.D.afhandlingen relevant stof til eftertanke for fremtidig idræts- og uddannelsesforskning.